

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.”
Êr banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Cuvântarea

Escelenței Sale arhiepiscopului-metropolit Miron Romanul la deschiderea sesiunii sinodului ordinariu al arhiepiscopiei transilvane la 9/12 Aprilie 1895.

**Preastimati Domni,
Iubiți frați, iubiti fil sufletesci!**

Sinodul nostru arhiepiscopesc în decursul celor 20 de ani, cari se împlinesc acum de când am fericirea de a-l conduce, mi-a făcut totdeauna plăcerea ca să esperiez, că cuvintele ce îi le adresez mai ales la deschiderea sesiunilor, le petrece cu atențiune și pune în dréptă cumpănă valórea lor.

De astădată n'am să Vă grăesc multe la deschiderea sesiunii; starea sănătății mele mult scăpătată îmi impune să mă mărginesc la puține cuvinte; Vă rog să le ascultați, pentru că voiu încungiura frazele góle și voiu atinge numai o cestiune, a căreia pond și însemnătate să o judecați Domniile Vóstre înșivé.

Eu adecă, în decursul timpului, de când sunt chemat să stau în fruntea arhiepiscopiei nóstre, m'am desbrăcat de multe ilusiuni, ce mi le făceam în etatea mai vigurosă, contând la o însuflețire generală și durabilă pentru interesele bisericesci, și în cele din urmă am aflat, că instituțiunile nóstre bisericesci create prin statutul organic, n'au produs rezultatele, cari le-au avut în vedere întemeietorii lor, că adecă biserică noastră ortodocsă națională să se consolideze și întărească prin participarea în măsură mare a elementului clerical și lumén la diregerea afacerilor bisericesci.

Am reflectat și altădată la réul, ce se încuibă în sinul santei nóstre biserici, parte sub specia de indiferentism cătră interesele acesteia, parte ca spirit de partidă. Trebuie să revin la acésta și trebuie acum să mă adresez cătră Domniile Vóstre cu întrebarea: Óre n'ați observat, că legăturile interne de credință și de disciplină, cari au fost tária și totodată mândria

nóstră, astăzi sunt slăbite în măsură mare mai ales prin o rēcélă față cu ortodocsia și prin o cochetare cu alte elemente, a căror chemare din capul locului a fost și este: slăbirea și în fine totala suprimare a santei nóstre biserici?

Nu voiesc să ilustrez cu detaiuri situațiunea tristă, în care e împinsă sânta noastră biserică prin indiferentismul religionar și prin interesele de partidă; nu o fac acésta, pentru-că făcându-o, ar trebui să vă pun înaintea ochilor: cum ale nóstre sunt hulite chiar de ai nostri; cum a-le altora sunt cruțate și chiar lăudate chiar de ai nostri; cum spiritul de partidă se lătesce și nutresce în biserică cu tóte relele lui, în cât de exemplu abia să mai întemplă în biserică câte-o alegere, carea să nu lase după sine urme de amărăciuni și — ca să nu ating mai multe — cum unii ómeni profesai de aderenți ai bisericii ortodocse, ba chiar și corporațiuni de ale nóstre, susțin un fel de emulare întru a veni în ajutoriul altor biserici, pe când la noi neajunsurile materiale în scopuri bisericesci și culturale remân în mare parte desconsiderate chiar de ai nostri.

Am ajuns să vedem interesele de conservare și de întărire ale bisericii nóstre naționale călcate și în vieța publică cetățenescă; și cum să putem susține pentru ele o luptă cu prospecte de succese, de când noi între noi în loc de a fi consolidați, și prin consolidare tari pentru lupte, suntem divisați, în mare parte reci și indiferenți față cu cel mai bun scut al nostru, pe care străbunii nostri totdeauna l-au căutat și aflat în biserică ortodocsă?

Êta ce am avut să vă grăesc din presidiu mai mult în general la întrunirea de azi a sinodului nostru arhiepiscopesc, sperând, că Domniile vóstre, iubiți frați și fil sufletesci, nu numai veți pricepe până în profundul lor cuvintele mele și veți și consimți cum cele grăite de mine, și atât în consultările nóstre sinodale, cât și afară de sinod în diferitele referințe ale vieței sociale veti conlucra pentru stîrpirea celor rele, și pentru restabilirea

celor bune; în cari nisuițe ale noastre de singur nu ne va lipsi ajutorul lui Dumnezeu, care l-am implorat ași în sântele rituale bisericesci. Și acum după toate aceste salutându-vă cu totă căldura inimei mele la această întruniere, declar sesiunea ordinară a sinodului arhidieceșan pentru anul curent deschisă.

Cuvântarea

rostită de Prea Sântitul Domn Episcop diecesan Nicolae Popea în 9 Aprile a. c. cu ocașiunea deschiderei sinodului eparchial.

Prea Stimatilor Domni deputat!

Cu vie plăcere și bucurie vă salut ași din locul acesta, ca pre fiii și reprezentanții clerului și poporului nostru eparchial, întruniți în sinodul anual la episcopia noastră pentru ca împreună să pertractăm agendele sinodale în înțelesul statutului organic, va se dică, pentru ca împreună să desvoltăm o activitate rodnică și folositoare, promovând interesele cele adevărate ale diecesei noastre. Și mă bucur, Domnilor, pentru preșența D-Voștră cu atât mai vartos, că la sinodul anului trecut eu nu am putut lua parte și conduce în persónă pertractările sinodale, fiind cum se știe, tocmai atunci chemat la o conferență ministerială în Budapeșta, de o parte, ăra de o altă parte, pentru-că grelele împrejurări, critica situațiune, în care fără vina noastră ne vedem aruncați, pretind o precumpănire serioasă, matură și temeinică a lucrurilor.

Știm noi, Domnilor deputați, că fără dureri și necazuri, fără lupte grele nu putem trăi în lumea această, și că chiar viața noastră întrăgă e numai o luptă continuă. Știm mai încolo, că omul trebuie să lupte, ca să învingă greutățile și pedecile, care 'i stau în cale întru asigurarea existenței sale, stării sale spirituale și materiale, și viitoriului său între marginile posibilității. Dar, cu toate acestea, când el vede, că greutățile și necazurile îl copleșesc din toate părțile; când el luptă tot lupte grele numai singur, fără nici un ajutoriu din vre-o parte, avisat numai la puterile sale proprii: atunci trebuie să-l dăra. Și apoi când mai vedă, că chiar aceia, cari ar fi chemați să-l ajute și să-l sprijinască în nisuițele sale drepte și leale, mai vartos îl împedecă și îl zădarnicesc; atunci trebuie să-l dăra și mai mult. Dar el tot nu despeză; ci punându-și încrederea în Domnul puterilor, luptă mai departe.

Astfel Domnilor, a luptat biserica noastră ortodoxă română ca și nația, la care aparține de la începutul existenței sale pe acest pământ; astfel a petrecut ea în lungul șir de veacuri mai tot zile negre, zile de suferință, ăra zilele de bucurie, dacă s'au ivit din când în când, au fost de tot rari, rari ca corbii cei albi și iute trecătoare, ca o clipită. Și ea tot n'a perit; ea stă și astăzi cu capul ridicat, gata de a înfrunta ori-ce vijelie s'ar mai descărca asupra ei, cu

nădejdea în Dumnezeuul părinților nostri, și în puterea și vitalitatea sa proprie!

Tot astfel luptă ea și astăzi și trebuie să lupte din totăp uterile, căci cei răuvoitori nu ne dau pace.

Ve aduceți aminte, Domnilor deputați, că încă la sinodele noastre diecesane din anii 1892 și 1893 se făcuse amintire despre unele proiecte de legi ale regimului forte vătămătoare pentru autonomia noastră bisericescă, ba chiar și pentru credința, datinile și obiceiurile noastre strămoșești, că în privința această s'au făcut propuneri, s'au ținut debateri formale și s'au adus concluse în regulă, prin cari concluse se invitase arhierul, ca în conștelegere cu ceilalți preasfințiți arhierii ai nostri, să apere la locurile competente drepturile bisericești noastre. Noi arhierii, conștii de chemarea noastră arhierescă, am și stăruit cu totadinsul a ne împlini această misiune scumpă, prin o reprezentațiune comună la dietă cât și prin vorbirile noastre singuratică în casa magnaților. Dar durere! toate nisuițele noastre în direcțiunea această au rămas zadarnice, toate argumentele noastre temeinice neconsiderate, toate temerile noastre împlinite; căci aproape toate proiectele acelea, așa numite de reformă politică bisericescă, cu deosebire cele pentru căsătoria civilă, dreptul matrimonial civil și matriculele civile, cari mai mult ne apasă pre noi, deja au devenit legi sancționate așteptându-se punerea lor în lucrare.

Nu se pôte negă, că legile acestea conțin germenul destrăbălării și al înstrăinării poporului de la credințele sale, de la biserica sa, și de la datinile și obiceiurile sale strămoșești, cu un cuvânt, de la tot ce are el mai sfânt și mai venerabil pe acest pământ și că urmările aceloră pot fi cele mai funeste pentru noi, dacă nu vom fi la locul nostru, nu ne vom cunoște poziția noastră, și nu ne vom afirma de aceia, ce suntem și trebuie să fim. Și noi ne vom pute afirma astfel numai atunci, dacă vom ști feri poporul de urmările stricaciōse amintite; dacă îl vom susține în iubirea și alipirea lui probată către biserica, datinile și obiceiurile sale strămoșești; dacă îl vom ști feri de spiritul modern al corupțiunii, care cu durere vedem, că tot mai tare se lățește în lumea ășă civilisată, în locul spiritului luminii și al adevărului, care ar trebui să fie devisa veacului al 19-lea!

Și eu cred, că îl vom și feri, rădimându-mă pe simțul cel bun, religios și moral recunoscut al poporului nostru pre cum și pe interesul cel viu și bunăvoința factorilor nostri principali inteligenți.

Ce privește cursul regulat și momentele mai însemnate ale administrațiunii noastre diecesane, veți ave ocașiune Domnilor Deputați, să ve convingeți din raportele speciale ale Consistoriului nostru diecesan.

Pre lângă care implorând binecuvântarea de sus asupra lucrărilor noastre sinodale, declar sesiunea a doua a periodului nostru sinodal al 9-lea de deschisă.

Sinodul eparchial aradan.

Ședința I.

S'a ținut la 9/21 aprilie 1895. Președinte Pré Sântia Sa părintele Episcop Ioan Mețian. Notariu Ioan Lenger.

După sfânta liturgiă împreună cu invocarea Duchului sfânt și oficiată în biserica catedrală prin Pré Sântia Sa Domnul episcop diecesan, asistat de archimandritul vicariu episcopesc Iosif Goldiș, protosincelul Augustin Hamsea, protopresviterii : Ilie Moga, Vasiliu Beleş, Constantin Gurban, și Paul Miulescu, — și după ce la această ocaziune s'au ridicat rugăciuni către Cel Atotputernic pentru odichna fericitului întru aducere aminte Archiepiscop și Metropolit Andreiu, întrunindu-se deputații sinodali în sala mare a seminarului diecesan Pré Sântia Sa, Domnul Episcop a pronunțat cuvântul de deschidere publicat de noi în numărul trecut.

Cuvântul de deschidere al Pré Sântiei Sale a fost întâmpinat de deputații sinodali cu repetite aclamări de „să trăiească Pré Sântia Sa.“

După acesta Pré Sântia Sa desemneză de notariu al ședinții pre deputatul Ioan Lenger și se cetește lista deputaților, și la apelul nominal răspund 39 deputați prezenți.

Presidiul prezintă rapoartele ambelor consistorie, cari se împart comisiunilor.

Deputatul Vincentiu Babeș propune, ca cuvântarea de deschidere a Pré Sântiei Sale să se inducă în întreg cuprinsul ei în protocolul sinodal; și tot de odată în considerarea, că în cuvântul de deschidere al Pré Sântiei Sale sunt indicate lucrările săvârșite în interesul întăririi sfintei noastre biserici și pentru desvoltarea și înaintarea clerului și poporului eparchiot în timpul celor 20 de ani, de când Pré Sântia Sa din voința lui Dumnezeu guvernază eparchia Aradului, propune, ca Pré Sântia Sa să fie rugat a pune acest memorabil cuvânt de deschidere la dispusețiunea sinodului, carele prin o comisiune emisă din sinul său să-l apreteze, și din a sa parte să se pótă pronunța în modul și forma meritată.

Sinodul în unanimitate adoptă propunerea, și alege în comisiune pre deputații : Iosif Goldiș, Vincentiu Babeș, Paul Rotariu și Nicolau Zigre.

După acesta deputații nou aleși Lucian Șepețan ales în cercul preoțesc al Belințului și Ioan Suci, ales în cercul mirenesc al Lipovii își prezintă credenționalele, cari se transpun comisiunii verificătoare.

Ședința II.

S'a ținut în 10/22 aprilie 1895 la 4 ore după amăzi.

După autenticarea protocolului, și după ce se prezintă mai multe esibite întrate la adresa sinodului, se acordă cererile de concediu ale deputaților : Teodor Filip, Dr. Lazar Popoviciu, Dr. Florian Duma, Dr. Liviu Marcu, Aureliu Suci, Michaiu Veliciu, Dr. Atanasiu Marienescu și Dr. Constantin Groza.

Trecându-se la ordinea zilei comisiunea verificătoare prin raportorul ei Teodor Ceontea propune, și sinodul enunță verificarea deputaților : Lucian Șepețan și Ioan Suci.

După acesta se întregese locurile vacante în comisiuni, și se alege în comisiunea organizătoare : Petru Truța, în comisiunea bisericească : Paul Miulescu, în comisiunea de scontrare : Dr. Ioan Suci.

Se pune la ordinea zilei raportul comisiunii organizătoare, carea prin raportorul ei Ignatie Pap propune, și sinodul ia la cunoscință în general raportul consistoriului plenar din Arad.

În special la propunerea comisiunii se ia la cunoscință, că în decursul anului trecut s'a instituit de protopresviter în tractul protopresviteral al Chișineului Dr. Ioan Trailescu, fost profesor de teologie, că organele protopresviterale și-au îndeplinit agendele în mod satisfăcător, că consistoriul a luat dispusețiuni ca școlile noastre confessionale din parochiile sêrace în cas de lipsă se primescă subvențiune dela stat luându-se îngrijirile de lipsă, ca să nu se prejudece în vre un cas autonomiei noastre bisericesci, că la cererea ministrului de culte și instrucțiune publică s'au subșternut datele referitoare la dotațiunea preoțimei noastre observându-se, că biserica noastră numai așa va primi o eventuală ajutorare la dotațiunea preoțimei noastre, dacă suma ce eventualmente s'ar desemna spre acest scop se va pune la dispusețiunea Consistoriului, ca acesta să-o distribue în cadrul autonomiei bisericii noastre.

* * *

Și până când vom poté continua cu publicarea raportului nostru înregistrăru în cele ce urmăză actul solemn petrecut în ședința sinodală din Joia trecută ținută la 10 ore a. m. În această ședință se pune la ordinea zilei raportul comisiunii speciale emisă în ședința primă a sinodului cu însărcinarea de a aprete și a da espressione din partea sinodului memorabilului cuvânt de deschidere prin carele Prea Sântia Sa Domnul Episcop diecesan Ioan Mețian a deschis sesiunea prezintă sinodală.

Raportorul acestei comisiuni Paul Rotariu luând cuvântul a pronunțat următorul discurs, carele îl înregistrăm aici după notițele stenografice :

Inalt Prea Sântite Părinte !

Sinodul eparchial al acestei diecese, ca reprezentantele legal al clerului și poporului diecesan, totdeauna a ascultat cu drag cuvintele înțelepte de deschidere sinodală a Ilustrității Vostre, rostite de pre scaunul presidial, și cu vie însuflețire pentru cauza noastră comună diecesană și bisericească-școlară a urmat părințeșilor invitări : d'a conlucra împreună și sub înțelepta conducere a Ilustrității Vostre — în via Domnului.

Cu potențată bucurie și cu mult mai profundă atențiune a ascultat însă cu ocaziunea deschiderii

acestui sinod cuvântul de deschidere cetit de Inalt Prea Sântia Văstră.

Causă la asta au dat cele 2—3 momente de mare însemnătate pre cari timpul și împrejurările de ași le-au adaus drept o variațiune a lor în tecstul numitului cuvânt.

Faptul, că bunul Dumneșeu a dăruit Inalt Prea Sântiei Văstre viața și tăria corporală și sufletescă, pentru-ca timp de 20 de ani, să purtați toiagul păstoririi și Mitra Arhierescă pe cap, în fruntea acesei diecese, a umplut inimile noastre a-le tuturor cu o sinceră bucurie, și ne ținem îndreptățiți a susține, că fie-care suflare din turma cuvântătoare, păstorită de Inalt Prea Sântia Văstră, să va bucura și înveseli împreună cu noi, la aușul acestui îmbucurător eveniment temporal.

Iar dacă considerațiunile noastre să vor estinde — precum nici că să pôte să nu să estindă — mai departe decât asupra faptului nud ca atare, anume asupra zelului, devotamentului sincer, a intențiunilor bune și curate, asupra neobositei activități, apoi asupra spiritului întreprinșor, precaut și prevășor, dovedite tôte astea în lucrările și întreprinderile Inalt Prea Sântiei Văstre pe terenul lucrărilor în cauza diecesană, bisericescă-culturală, atunci nu numai că dăm vie expresiune bucuriei și veseliei noastre, ci în corpore și cu vot unanim adresăm cătră Atot puternicul Dumneșeu adênc simșita noastră mulșamită pentru-că vi-a dăruit viața și sănătatea de până acum, și d'odată împlorăm grașia și nemărginita bunătate cerescă asupra persoanei Ilustrității Văstre pentru ca să vi îndelungescă firul vieșii până la cele mai adênci bêtănêșe omenești, în deplină sănătate sufletescă și trupescă.

Să trăiți Inalt Prea Sântite Părinte, întru mulți fericiți ani!

Nu mai puțin important este pentru noi momentul cu 25 de ani ai vieșii noastre constituționale bisericesci, dela recășștigarea sinodaltășii bisericei noastre.

Bine înșeles și bine esplicat acest moment ne deschide mai multe direcșioni, dar cel puțin două principale, la cari trebue să ne îndreptăm privirile noastre.

O direcșione de acest înșeles este faptul, că 25 de ani ai existenșei nu ne priveșce numai special pre noi, cari avem bucuria și fericirea de a aparține la acêșta diecesă, ci priveșce pe fie-care suflare românescă, pe fie-care credincios al metropoliei noastre din Transilvania și Ungaria.

Incât ne priveșce pre noi, toși suntem de acord și cu vot unanim ne aducem aminte de acel fericit

bărbat al nostru, care a esoperat acêșta bună și fericită institușione pentru biserica noastră, a fie iertatului marele arhieru Andrei baron de Șaguna.

În veci să fie pomenirea lui.

Nu cu mai puțină pietate ne aducem aminte și de bărbășii, cari au fost conlucrătorii și sprijinitorii lui pe cari bunul Dumneșeu, în restimp, a binevoit a-i chema la sine. Dumneșeu să-i ierte.

Felicităm pe acei bărbăși ai noștrii, foști conlucrători ai marelui arhieru, pe cari bunul Dumneșeu a binevoit a-i tiné încă în viașă, până în diua de ași. Laudă și onóre lor.

Asemenea ne aducem cu pietate aminte de fericita baronesă Iphigenia Sina, pentru donarea intravilanului — de puțină valóre materială, dar de mare preș moral — pe care să află ași acest palat seminarial.

A doua direcșione ce isvoreșce din momentul cu 25 de ani al existenșei noastre bisericesci să refere esclusiv la noi la diecesa noastră, la viașă noastră particulară. Și aici aflăm momentul de mare bucurie și de mare importanșă.

Douăzeci și cinci de ani de existenșă!

O existenșă grea în luptă.

Lupta noastră însê n'a fost numai cu propriile noastre neajunsuri conlegate, în mod fireșc, cu propria noastră desvoltare, ci viașă noastră a fost adese-ori îngreunată prin influenșe streine.

Va să dișcă: am trăit o viașă relativ scurtă, dar nici decât adumbrită de adevêratul liberalism constitușional, de adevêratul sprijin din partea statului, dela care îndreptășii am fost să-l așteptăm în dragul desvoltării comune, ci eram adumbriși de ger, ghiășă și vênțuri reci și vifori grei.

Cu tôte acestea cred, că cu mâna pe inimă și cu mândrie nașională putem constata, că în acești 25 de ani de viașă, de luptă, de chin, diecesa noastră precum și întrêgă biserica noastră nici odată n'a servit nici măcar cu umbră de dovadă despre un act nematur și neserios, care ar fi tins a dêrima buna înșelegere în patrie; cu un cuvânt: biserica noastră cea vie nici odată n'a dat dovedeși despre vre-un act de nepatriotism.

Tot în acest restimp biserica noastră, dacă vom lua partea materială a vieșii noastre, chiar așa precum s'a constatat ea în cuvântul de deschidere, putem constata, că „talanșii“ încredinșășii diecesei noastre, au sporit. Credincioșii bisericei noastre și organele noastre diecesane sunt bărbăși apși de a să guverna ca corp constituit în cadrul unei autonomii, că nu tind la a-

veri streine, la înșelăciuni, la malversațiuni, ci cu sfințenie cruță crucerii, cu sfințenie își administră avutul lor, mult puțin de care dispun, și cu pietate păstrează fundațiunile binefăcătoare și sporesc capitalile lor.

Venerabile Sinod !

Cred, că nu voi grăi neadevăr, când susțin, că toate acestea sunt fapte constatate în mod nenegaver.

Si acesta e ceea ce cred eu, că este de mare importanță națională și bisericască pentru noi.

Este imposibil Domnilor, ca întunerecul asupra noastră, să dureze milenii întregi. Este imposibil ca lumea mare, care tot mereu cetește — rău, bine — despre noi, să nu ajungă odată la punctul de mănecare, în care să-și țină: să merg iuram și să mă conving ex asse.

Când lumea nepreocupată și iubitore de adevăr, va voi să-și convingă despre soliditatea și capacitatea noastră ce o avem pe ori-ce teren de activitate, va trebui să vină în sinul nostru, atunci îi vom da faptele noastre complinite și nenegavere, ca pe temeiul lor să ne judece.

Unde am fi, cum am sta, dacă nu am fi avut alte greutăți decât cele dinlăuntru ale noastre, cari provin din legătura cu dezvoltarea noastră individuală ?

Eu cred, că — departe, departe !

Am fi ajuns, ca toate trei diecesele împreunate în metropolia noastră, să fim un stâlp puternic al statului și regatului nostru, un scut, la caz de nevoie, dela care ori-cine ar fi putut aștepta un ajutor pe care biserica noastră nu-l deneagă nimenui.

Vor veni timpuri, în cari lațurile ce ați — din orbia timpului — ne încungiuă, să vor sfârșim.

Acestea sunt Inalt Prea Sântite vederile noastre ; acestea sunt rezultatele ce le-a produs — în timp de 25 de ani și între împrejurările amintite — poporul nostru ; acel popor românesc, carele cu câteva decenii mai înainte purta numele de „misera plebs contribuens.“

Numai după 25 de ani, — numai după o viață de jumătate liberă, are în avutul său acest fapt.

Felicităm dar pe Inalt Prea Sântia Ta, felicităm sânta noastră biserică, felicităm pe poporul riguros român din acest regat. — Să trăiți !

După acest discurs sinodul la propunerea comisiunii a adoptat următorul proiect de rezoluțiune :

Din cuvântul de deschidere sinodul cu bucurie a luat act despre importantele momente ce se cuprind într'ênsa și enunță ca conclud :

a) adresază cuvinte de felicitare Înalt Pré Sânției Sale din incedentul Archieriei și păstoririi de 20 de ani ;

b) dă viia espressione sântimintelor sale de pietate față de marele Archiereu Andreiu baron de Șaguna, nu mai puțin față de acei barbați, cari trecuți și ei la cele eterne la timpul său au sprijinit și conlucrat cu acel mare bărbat ;

c) ne aducem cu mare recunoscință aminte și de acei barbați conlucrători la marele op al revindicării autonomiei noastre bisericesci și reorganizării sinodalității noastre, pre cari bunul Dumnezeu i-a conservat încă până în ziua de astăzi în viață ;

d) pre temeiul rezultatului material și moral, întonat în laudatul cuvânt de deschidere, sinodul constată cu bucurie acest progres, care indică o activitate solidă, serioasă și matură a organelor noastre diecesane.

După această luând cuvântul Prea Sântia Sa Domnul Episcop Ioan Mețian pronunță următorul discurs, carele îl înregistrăm aici după notițele stenografice :

*Prea Stimaiilor Domni,
Iubiți fii sufletești !*

Deși în lucrările mele țin că n'am făcut, decât datorința ce mi-o împune chemarea mea — primesc cu mulțămintă recunoscința ce mi-o aduceți.

Dacă în tainele nepetrunse de mintea omenescă a-le prevedinței divine așa a fost dispus, ca eu înainte cu 20 de ani să-mi părăsesc casa, țigă și linișcea mea, și să ajung la conducerea acestei diecese, și dacă așa a destinat aceeaș înaltă prevedință, că chiar în acești 20 de ani ai păstoririi mele să cadă cele mai multe greutăți și sarcini amintite și în cuvântul meu de deschidere : Vă asigur, că nisuința mea s'a îndreptat în 2 direcțiuni. În o direcțiune de întărirea pozițiunii acestei diecese espuse, la marginea metropoliei în nemijlocita apropiere și atingere cu alte confesiuni și naționalități ; să întăresc pozițiunea, în carea am fost atacați și ispitiți ; ér în altă direcțiune m'am nisuit, ca să apăr și să sporesc acele instituțiuni cu ajutorul cărora putem ajunge cu bun succes la limanul mântuirii. De o asemenea pozițiune am considerat, ca ortodox și român, întărirea bisericilor și sporirea școlilor noastre confesionale ; și aceste pusețiuni m'am silit a-le întări și spori precum ați binevoit a vedé și din cuvântul de deschidere. Aș fi dorit din adêncul inimei mele să ajungem la puséțiune mai tare și mai mare, prin realizarea

înființării unui gimnasiu, dar n'am avut fericirea de a pute obține concesiunea dorită. Am îngrijit însă, în speranța unui mai bun viitoriu, și de putința de a se înființa acest institut după acesta, când Dumnezeu ne va binecuvânta cu timpuri mai bune mai favorabile, prin întemeierea a-lor două fonduri, unul pentru gimnasiu, și altul pentru tipografie însă cu mențiune de a veni într'ajutor unui institut mediu.

După rezultatele de pân'acum nu ne rămâne decât să ne îmbărbătăm, să lucrăm, ca să înmulțim talanții cu cari Dumnezeu ni-a binecuvântat; însă în lucrările noastre să fim prudenți și circumspecți.

Având în vedere testamentul marelui Șaguna să căutăm în totdeuna a ne îngădi, a ne spori și a ne înmulți numărul cu acei bărbați, cari în acel timp, când s'a făcut statutul organic au fost conlucrători, ér acum sunt în viață. Dar nu numai avem datorința a ne ține de acei bărbați și a ne grupa în giurul lor, ci avem datorința a-i și stima, precum fie-care biserică bine disciplinată își stiméază bărbații săi. Să nu uităm ȳicea Marele Andrei, că e tare frumoasă legea noastră fundamentală bisericescă depusă în magna charta, în statutul nostru organic pe a cărei base am pute conduce naia ortodoxiei noastre la limanul mântuirii; dar la asemenea conducere să cere cărmuitorii dibaci și prudenți, căci așa pretinde interesul bisericeii noastre și prin urmare și al nostru al tuturor.

Nu mă îndoiesc în bunăvoința, experiența și zelul D-Vóstră de a înainta cât mai repede în cele bune și folositoare; și așa dori, ca prin D-Vóstră să pot câștiga și alți aderenți, ca să putem ajunge la scopul ce-l urmărim cu toții, care e binele bisericeii, al patriei și al națiunii noastre.

Implorând binecuvântarea Ceriului îlrog să ne ajute la dorințele noastre juste, cari n'au alta în vedere decât binele comun și preamărirea numelui celui sânt. Amin!

Învățământul cetirii și scrierii.

— Studiu istoric-metodic —

(Continuare și fine.)

Metoda lui Jacotot are defecte mari, pentru-că nu procedéază dela cunoscute la necunoscute, dela ușor la greu; de tractarea genetică a literilor aci nici vorbă nu póte fi. În mâna unui învățator mediocru această metodă devine mai mehanică decât însaș literisarea.

Carol Seltzszam s'a nisuit de a face cunoscută și a pune în praxă metoda lui Jacotot în Germania.

El deja pe la 1840 a aplicat această metodă în școala sa din Breslau și a stărut de a o populariza și prin lucrări literare. Ca mijloc prim de învățământ Seltzszam punea înaintea elevilor o tabelă, pe care era tipărită o narațiune scurtă și simplă, apoi el proceda în tocmai ca Jacotot cu modificarea, că cele două propoziții prime ale narațiunii cuprindeau în sine numai cuvinte monosilabe. Noțiunea silabei se putea desvolta numai mai târziu din propozițiile următoare. Deci când se tracta propoziția primă elevii numai decât ajungeau la cunoșterea sonurilor. Cu privire la scriere, Seltzszam zice, că elevii din clasa inferioară au să începă cu scrierea ȳicerei prime din narațiune, după-ce mai nainte, în mai multe ore, ei s'au deprins a desemna linii de diferite direcțiuni. Învățătorul scrie pe tabela cea mare neagră cuvântul prim din ȳicerea primă. Elevii desfac acest cuvânt în sonuri, ér învățătorul le arată semnele sonurilor. Acum ei se deprind a scrie literile una câte una, și din literile scrise, éráș compun cuvântul. Apoi elevii se mai deprind și așa, că până-când unul din ei scrie cuvântul pe tabela cea mare, până atunci ceilalți scriu acelaș cuvânt pe tăblițele lor. După-ce ei au scris câteva cuvinte, le vor și ceti în cor toți deodată și și unul câte unul; de nou vor analiza atât cuvintele pronunțate, cât și cele scrise. În acest chip prin continue exerciții împreunate de scriere și cetire elevii deja în prima jumătate a anului școlastic își vor câștiga dexteritatea de a scrie propozițiile mai simple, dictate de cătră învățător și își vor însuși regulile mai generale ale ortografiei.

Pe lângă toate simplificările introduse de Seltzszam, metoda lui Jacotot încă tot nu era destul de practică. Dr. Vogel, profesor în Lipsca, basat pe rezultatele învățătorului Kramer, a mai perfecționat această metodă și i-a dat numele de „metoda cuvintelor normale.“ Vogel plécă nu dela propoziții, ci dela cuvinte cu înțeles concret, vre-o 30 până în 40 la număr, alese din toate ramurile de învățământ astfel, ca să cuprindă toate sonurile din limbă. Procesul e următorul: 1) Învățătorul desemnéază obiectul respectiv pe tabelă. 2) Începe cu elevii o conversație intuitivă asupra obiectului. 3) Elevii desemnéază și ei figura obiectului pe tăblițele lor, fie cât de primitiv. 4) Învățătorul scrie acum pe tabela cea mare numele obiectului de desuptul figurei; elevii pronunță cuvântul întâi întreg, apoi literă de literă până la fine. 5) Acum se pregătesc elevii și ei la scriere, mai întâi urmărind cu ochii bețișorul dus de cătră învățător preste trăsurile literelor cuvântului, apoi îl imitéază cu degetul în aer. Atunci scrie învățătorul pe tabela cea mare prima parte din litera primă; elevii o imitéază și ei pe tăblițele lor. Tot astfel se procedéază și cu celealalte litere. 6) Cuvântul se desface în sonurile sale, cari le pronunță învățătorul și elevii rar și tare, apăsându-se mai ales sunetul ce e de desvoltat. 7) Îndată-ce sunetele sunt cunoscute, se înfățișéază sunet de sunet prin

literele corespunzătoare, scrise pe tabelă. Elevii le scriu și ei pe tăblițele lor. 8) Se arată și literile de tipar. 9) În fine din sunetele și literile cunoscute se compune din nou cuvântul respectiv precum și alte cuvinte posibile. La aceste se mai adaug și mici fabule, ghicitori, șcl., ce elevii le memorisază, recităză și cântă.

Unii metodiști, ca de ex. D r. K e h r, cu scop de a facilita lucrarea copiilor, tracteză mai nainte numai literele scrise. Cuvintele normale se pot alege după plac, numai firește este necesar a stabili ordinea acestor cuvinte așa, ca în ele să vină înainte pe rând toate sunurile, ér obiectul corespunzător elevii să-l pótă intui, ba chiar și desemna cu înlesnire. În forma această metoda cuvintelor normale ar cuprinde apoi în cadrele sale toate obiectele de învățământ ale clasei prime a școlii populare.

În timpul mai nou s'au ocupat cu metoda cuvintelor normale atât în teorie cât și în praxă mai mulți metodiști precum B ö h m e la Berlin, K e h r și S c h l i m b a c h la Gotha și Klauwell la Lipsca. M a i r, F r ü h w i r t h și F e l l n e r au făcut-o cunoscută această metodă în Austria și au introdus-o și în școlile din Viena.

5) *Paralelă între scriptologie și metoda cuvintelor normale.*

Dacă privim esența acestor doué metode, vom afla, că ele seamănă în multe priviri una cu alta, și anume: 1) Amândoué metode se nisuesc la aceea, ca elevii dela început să înțelégă ceea ce ei scriu sau cetesc. 2) Amândoué urméză procesul analitico-sintetic. 3) Amândoué consideră cuvintele ca o sumă de surete, ér pe acestea ca părți constitutive ale acelora; prin urmare elevul are să articuleze înainte de a silabiza. 4) Amândoué metodele împreună cetitul cu scrisul și îndeamnă pe elevii începători la o activitate amésurată cu puterile lor; deci amândoué fac posibil, ca elevul în timp scurt să devină capabil de a desvolta, cu deosebire prin scris, o activitate spontană corespunzătoare. 5) Amândoué aceste metode fac în fine învățământul variat, vioi și plăcut pentru elevi și învățator deopotrivă.

Metoda sintetică sau scriptologică se potrivește mai bine cu planul nostru de învățământ pentru-că e mai sistematică, procedéză mai direct dela simplu la compus și din cauza această, e mai ușoră atât pentru elevi, cât și pentru învățator. Din contra, metoda analitică sau a cuvintelor normale este mai îndrăsnită, mai încurcată, și chiar de aceea nu pótă să urmeze succesiv dela mai ușor la mai dificil, după cum cere principiul gradațiunei. Din acest punct de vedere metoda analitică este cu tot dreptul mai atacată, neputându-și justifica procederea. Când apoi această metodă cere, ca cetirea și scrierea să se imbine cu exercițiile de cugetare și vorbire, ea lunecă în o mare eróre psihologică. O astfel de împreunare a acestor doué ramuri deosebite ale învățământului nu e de loc rațională. Știm, că după metoda analitică cuvintele nor-

male servesc nu numai ca material pentru cetire și scriere, ci totodată și ca obiecte pentru convorbirile intuitive. Prin o astfel de confundare învățământul intuitiv suferé fôrte mult, pentru-că trebuie să se restrîngă și să se modifice după-cum cer scopurile cetirii și scrierii, ba de multe-ori trebuie să se ocupe și cu astfel de obiecte, cari nu cad în sfera de intuiție a copiilor. Mai departe numărósele adaosuri, precum povestile, ghicitorile, cântările, șcl., cari le prescrie această metodă, sunt o povară, carea împrăștie și slăbește atenția elevului, ba periclitéză chiar și succesul învățământului. În fine, când șa metodă mai pretinde și desemnarea fie-cărui obiect și ființă reprezentată prin iconă, cere dela elevii începători un lucru imposibil. Din toate aceste motive metoda cuvintelor normale este mai puțin lătită, decât cea scriptologică, după carea se pótă urma atât la scriere cât și la cetire un mers strict genetic, respectându-se în totdeauna principiile pegagogice: dela simplu la compus, dela ușor la mai dificil, dela cunoscut la necunoscut.

Dr. Petru Pipoș.

D I V E R S E.

* *Sesiunea sinodului eparchial aradan* pentru anul 1895 s'a încheiat astăzi, după-ce sinodul a rezolvit toate agendele avisate prin statutul organic la competența sa.

* *Despre înmormântarea Mitropolitului Dr. Silvestru Morariu-Andrievici*, se comunică din Cernaufi următoarele: Mai iute decât vederea fulgerului s'a lătit vestea despre mórtea acestui mare prelat și din toate colțurile țării, ba și despre hotare, chiar ca apostolii dela patru colțuri ale lumii, veniră să-l înmormenteze pe acela, care a fost prea mare de-a intra în cripta din cimitirul Horecea.

Martți, 16 Aprilie, venise deja atâta lume, încât strădele Cernaufilor erau prea strîmte, și fericé era acela, care putea ajunge în sala de marmoră, în sala cea mare sinodală de a-l vedé, cum sta fără grai și suflare acela, de care se temeau și dușmanii lui.

Miercuri, 17 Aprilie, la órele 12 ușile salei sinodale s'au închis din cauza prea marei năvăliri și la 3 óre p. m. venise președintele țării, contele Goess, cu consilierii Stroner și Pompe, reprezentanții riturilor străine, toți funcționarii, corporațiunile și preoțimea Cernaufilor, având de proistos pe vicarul general și totodată și administratorul Archidiecesei, archimandritul Arcadie Ciupercovici, cari începuseră probodul. Mii de glasuri nădușite, acompaniate de plâns și suspine, se auđiau în sală, și ele erau răsunate de mii și mii de glasuri jalnice, ce se auđiau din curtea residenței, șa cînd: „a murit fala noastră!”

Sése preoți ridicară apoi cosciugul réposatului Mitropolit, să-l ducă la biserica seminarială, care-i în curtea residenței; pe drum s'au cetit trei evanghelii.

În mijlocul bisericeii era un catafalc mareș, pe care s'a pus cosciugul. Jelțul archiepiscopal era învelit în flor negru. Aici din nou se făcuse îndatinatele ectenii, și preoțimea l'a priveghiat până la 7 óre séra. Apoi urmă privegherea de nópte. Lumina luminărilor, mirosul de tămăiă și

glasul jalnic al preoților, își storceau lacrimi, și am văzut chiar pe unii, cari când trăia acest mare prelat îl contrariu, acumă versau lacrimi de pocăință. Totă noptea a ținut privegherea, preoțimea și poporul adunat nu voia să se despartă de iubitul său Arhipăstor.

Trenurile aduceau cu greu mulțime nouă de jălitori. Era Joi, 18 Aprilie, atât amar de ômeni, încât nu mai încăpeau în spațioasa curte a rezidenței. Stradele erau ticsite de lume, ce nu mai putea merge, ci stătea ca scrâmbiile în butoi. Au fost la înmormântare circa 20.000 ômeni.

La ôrele 8 începù liturgia și la 10 prohodul. Rămase pe afară preoțimea, care venise cu trenul de 10, — nu mai putea străbate. Tôte ferestrele, balcônele, gardurile, acoperemintele caselor erau acoperite cu lume. Fiecare alerga înainte pe străđile, unde avea să mērgă conductul, dér nicăiri nu afla un locușor, și așa trebuia să tot mērgă până la cimitir, dér nici aici nu află, ce voia.

După 12 ôre șese teologi, alumnii seminariali, ridicară cosciugul să-l ducă la carul funebral. — O, ce privelisce, câte lacrimi, când cosciugul părăsi curtea, — mărețul edificiu pare că era trist, că pierde pe stăpânul, pierde pe acela, care-i era mai scump și rămase neconsolat, gândindu-se, cine va veni în locul lui.

Tôte prăvăliile erau încuiate, felinările ardeau sub flor negru și conductul în pași mici trecu pe strada rezidenței, universității — piēța Ringului, — strada magistratului, — Transilvaniei, — ajunse lângă Catedrală, care se re'noesce prin osêrdia acestui Mitropolit, și clopotul cel mare sună în o dōgă — sunetul jalnic al morții. — Trecu apoi de strada armenescă, rusescă și-și urma drumul spre cimitir.

Așa i-a fost ultimul drum, a fost tot același drum, care-l făcea de-atâtea-ori mergând la Catedrală, ca să slujescă. Pe acest drum s'au făcut 6 ectenii și s'au citit 6 evanghelii, și adecă 1 în curtea rezidenței de adio, 2 la universitate, al căreia doctor de onôre a fost, 3 în piēța ringului, în fața edificiului Magistratului orașenesc, al căruia membru a fost, 4 înaintea Catedralei, la locul unde se pogora din cupeul său și-l îmbrăca în mantia arhierescă, 5 în crucea străđii Iosif, unde are o casă de când era consilidr consistorial, 6 pe strada rusescă. Alumnii seminariali îi duceau insigniile arhieriscopesci.

În biserica seminarială predică Dr. Saghin în limba română, la cimitir Ioan Procopovici în limba rusescă; apoi președintele „Concordiei“ Dr. I. Zotta. St. theol. Victor baron de Vasilco v. pres. soc. acad. „Junimea“ și St. theol. Ilie Verboschi președintele „Academiei ort.“

* *Sedința publică* dată de tinerimea dela institutul nostru diecesan în sara de Dumineca Tomei a fost cercetată de un public ales și numeros în frunte cu Prea Sântia Sa Domnul Episcop diecesan Ioan Mețian și deputații sinodoli. Punctele din program executate de tinerime au fost primite de public cu vii aplause.

* *Presimțirea cutremurului de pământ la animale.* Cu ocasiunea celor două mari cutremure de pământ, cari au pustiit în Aprilie anul trecut Locrisul, a

făcut Dr. G. Scuphos observări interesante asupra presimțului animalelor și a fricei, ce o arată ele înainte de cutremur. Mai ales cu ocasiunea cutremurului din Vine-rea mare, câinii orașelului Martino erau într'o agitație foarte mare. Câteva secunde înainte de cutremur ei începură a urla, precum fac câinii cari nu pot suferi musica. Urletul, dice Scuphos, a durat întrégă nôptea, era un chaos îngrozitor: de-oparte sguardurile necontente ale pământului, de-altă parte urletele sfâșietóre de urechi ale cânilor. O pisică care se află într'o colibă de lemn a unui lucrătoriu, începù câte-va secunde înainte de cutremur a miorlăi și a se vâeta, și în decursul cutremurului săria de pe un obiect pe altul. Adeverații prevestitori ai cutremurilor celor mari, cari au început în nôptea Duminecei de Paști, au fost cocoșii, ale căror strigăte erau așa de curioase în felul lor, încât se putea observa din ele o frică nemărginită. Dela un păstariu a aflat Dr. Scuphos, că câteva minute înainte de cutremur, în Sâmbăta de Paști, ori-cât își dete-el și soții lui truda, nu fură în stare să oprască turma de oi și câni, dela fuga sêlbatecă spre munte. Numai după-ce trecù cutremurul, se întórseră érași de sine animalele înspăimântate. Dr. Scuphos își espică aparițiunea acésta astfel, că înainte de intrarea adevératului cutremur, pământul începe a se sgudui sau a tremura, dar așa de lin, încât ômenii nu simt nimica până când animalele, la cari unele simțuri sunt foarte dezvoltate, simt aceste sguarduri ușóre.

* „Victoria“ *institut de credit și economii, societate pe acții.* Sediul: **Arad**, casa proprie, calea Arhiducelui Iosif Nr. 2. (vis-à-vis de casa orașului) — Întemeiat la 1887. — Capital de acții: fl. 300.000; Fond de rezervă: fl. 70.000. — Primește depuneri spre fructificare, după cari solvesce 5% interese fără privire la termenul de abdicere. Darea de venit după interese încă o solvesce institutul separat. După starea cassei, depuneri până la fl. 1000 se restituiesc îndată la prezentarea libelului fără abdicere. Depuneri se pot face și redica și prin postă și se efeptuesc momentan după sosirea comandei. — Direcțiunea institutului.

CONCURSE.

Pentru deplinirea postului învățătoresc la școala gror. română confesională din **Secașiu**, se escrie concurs cu termen de alegere pe **30 Aprilie (12 Mai) c.**

Emolumintele sunt: în bani gata 186 fl 66 cr. în naturale: 10 m. metrice grâu à 6 fl 50 cr. — de tot 65 fl.; 10 m. metrice cucuruz à 5 fl. — 50 fl; scripturistica 4 fl.; conferință 5 fl.; 12 stângeni lemne aduși în curtea școlei, din cari este a-se încălđi și sala de învățământ; 3 jugere pământ, cuartir liber, și grădină de legumi; dela înmormântări câte 20 cr.

Recursele ajustate cuvincios se vor substerne Reverendissimului domn administrator protopresviteral Lucian Șiepețianu în Kizsetó, având recurenții a-sê presenta în vr'o Duminecă ori sêrbătóre în biserica locală spre a-și arêta desteritatea în tipic și cântare.

Cei apți de a înfința cor vocal, vor avea preferință. Secașiu, 19/31 Martie 1895.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: LUCIAN ȘIEPEȚIANU, m. p. adm. protopresviteral.

—□—